

FELSEFE NEDİR? NE DEĞİLDİR?

Felsefenin ne olduğu konusunda acele bir tanıma girişmeyeceğim. Başlangıç için böyle bir tanım zorunlu değildir. Felsefe M.Ö. VII-VI. yy.da Anadolu'nun o zaman Yunanistan'a ait topraklarında, Miletos'da Thales'le başladı. Thales'in böyle bir sözcüğü kullanmadığını, tanımlamadan ilk kullananın ise Samos'lu Pythagoras (İ.Ö. 570-490) olduğunu biliyoruz.

Sözcük bugün ondan anladığımıza az çok yaklaşarak -ya da bugünkü anlamına başlangıç olabilecek biçimde- ilkin Aristoteles (İ.Ö: 381-322) tarafından tanımlanmıştır: Aristoteles "ilk felsefe"den ("*prima philosophia*") söz ediyor ve bunu aşağı yukarı bugün "**metafizik**" dediğimiz şeyle bir tutuyordu. Arada geçen iki yüzyıllık zaman içinde; ne olduğu açıkça bilinip söylenmeden felsefe yapılmış oluyor, demektir. Bu tür örneklerin de ötesinde burada felsefeyi felsefe diye tanımlamaya kalkışsak bu yeterli de olmayacaktır. Çünkü felsefe tarihinde çeşitli görüş açılarından filozofların kendi çalışma alanlarını çok ayrı tanımladıklarını görüyoruz. Bu konuda hiçbir görüş birliği yok.

Yine de bir felsefe kitabını ele aldığımızda böyle bir metnin ilk bakışta ortaya çıkan (ve başka metinlerde bulunmayan) bir özelliği var: felsefe metinleri sorulara pek çok yer vermesi, daima sorular sorması ile başka metinlerden ayrılmaktadır. Filozoflar daima daha çok soru sormaktan gizli (ya da açık) zevk alan, adeta sormaya doyamayan ve soru sormadaki ustalıklarına dikkatimizi çekmek isteyen kişiler. Kuşkusuz bu türlü soru soran filozofların başında Atinalı filozof **Sokrates** (470/469-399) geliyordu. Soru sormayı kendi felsefesi için bilinçli bir yöntem haline getiren Sokrates, çarşıda pazarda zamanın paralı öğretmenleri olan sofistleri, bu arada sıradan kişileri de bildiklerini. İddia ettikleri konularda sorguluyordu. Konuşmaya, diyaloga dayandığı için bu yönteme diyalektik, sorgulanan kişide soru yoluyla düşüncelerin, daha doğrusu kavramların doğmasına yol açtığı için de doğurtma yöntemi denmiştir: Sokrates böylece kavramsal bilgiyi arıyordu.

Ancak Sokrates'in sorduğu bütün soruları sonuna kadar yanıtlamak olanaksızdı. Onun böyle bir isteği de olmadığını öğrencisi **Platon**'un Sokrates'i konuşturarak kaleme aldığı kimi diyaloglarından da anlıyoruz. Soruların takılıp kaldığı, kavramların tanımlarına kavuşturulamadığı yeri bulma, rastgele hazır yanıtlar vermekten daha üstün bir işti Sokrates'e göre.

Bütün bunlara bakarak felsefe yapmanın başlıca koşulunun soru sormak, giderek sorgulamak olduğunu söyleyebilecek miyiz? Ancak bütün başka insanlar da bu, arada çocuklar da soru soruyor. Bu nedenle onlar filozof mu? Yine de filozofun soru sormasının bütün bu türlü sıradan sorulardan iki önemli noktada ayrıldığını söyleyebiliriz: bu sorular rastgele değil belli bir araştırma amacıyla sorulmakta ve akla hizmet etmektedir. Bir şeyi araştırmada daima akıl (ve mantık) egemen olacağına göre, kısaltarak felsefedeki sorgulamaların akıl adına yapıldığını burada asıl soru soranın aklımız olduğunu söyleyebiliriz.

Felsefenin ABC'si,
Önay SÖZER
(Kabalıcı Yay.)